

Vondst van een permanent grondnest van de boommier *Lasius brunneus*

Jinze Noordijk & Peter Boer

De boommier *Lasius brunneus* is een schubmier die wel wat lijkt op de wegmier *L. niger* maar duidelijk tweekleurig is met geelbruin in het midden, vaak een wat donkerdere bruine kop en een donkerbruin achterlijf. Volgens de wespen- en mierenatlas (Peeters et al. 2004) zou de soort grotendeels beperkt zijn tot het midden en oosten van het land, oftewel de binnenlandse zandgronden. Daarnaast waren er toen ogenschijnlijk geïsoleerde populaties in Zeeland bekend. Na publicatie van een artikel in het tijdschrift Dierplagen Informatie (Brink 2011) weten we dat de boommier een veel wijdere verspreiding in Nederland heeft, en binnenshuis (!) ook vaak voorkomt op de veen- en kleigronden. Mike Brooks, medewerker van het

Kennis- en Adviescentrum Dierplagen, zette de boommier op nummer 1 van de lijst van meest voorkomende plaagmiersoorten in huis.

De boommier is een vrij algemene soort van loofbossen, houtwallen en lanen (zie ook Peeters et al. 2004, Seifert 2007, Boer 2010). De nesten worden met name uitgeknaagd in gezonde, beschadigde of kwijnende levende bomen, zowel onder schors als echt in het hout. Vaak bevindt dit nest zich verscholen in de ondergrondse houtige delen van de boom. Je kunt de mieren dan wel op de stam heen en weer zien lopen naar de bladluizenkolonies in het gebladerte. Deze mierenstraten zijn weinig opvallend; er zijn nooit veel mieren te zien en de mieren zijn ook nog eens erg schuw en verstoppen zich snel als je ze benadert. In de zomer bevinden zich vaak satellietnesten in de grond vlak bij de boom waar het nest zich in bevindt. Deze nesten worden vaak onder stenen gezien (bijv. Caspar 1965, Dekoninck et al. 2003), maar dit komt misschien wel vooral omdat ze hieronder makkelijk gevonden

Figuur 1 De vindplaats van het permanente grondnest van *Lasius brunneus* in Botanische Tuin De Dreijen in Wageningen (Ge). De nesten (of het nest) bevinden zich onder drie van de door de zon beschenen stenen (foto Jinze Noordijk)

kunnen worden. De grondnesten kunnen flinke afmetingen hebben tot wel ruim een vierkante meter in oppervlak, zoals bijvoorbeeld op de Wageningse Berg (GE) veelvuldig is waargenomen. De houtbewonende leefwijze van de boommier wordt ook in gebouwen toegepast. De nesten die in huizen worden gevonden bevinden zich in balken, achter plinten of onder houten vloeren (Collingwood 1979, Brink 2011).

Op 19 november 2011 vond Peter Boer (tijdens de lunchwandeling op de determinatiedag van de Mierenwerkgroep) nesten van de boommier onder stenen in Botanische Tuin De Dreijen in Wageningen (GE). Voor een zomers satellietnest leek deze datum al wel erg laat. Ook was niet duidelijk in welke boom het nest zich zou moeten bevinden, de dichtstbijzijnde bomen, een taxus met dunne stammen en een dikke spar, bevonden zich op 3 en 7 meter afstand. In de winter werd besloten om dit merkwaardige nest nog eens op te zoeken. Op 23 februari 2012 speurde Jinze Noordijk op dezelfde plek naar boommieren. Onder drie stenen bleken de nesten gewoon nog aanwezig te zijn, telkens betrof het meer dan 200 werksters. De mieren waren vrij actief door de verstoring en de nestgangen waren goed onderhouden. De stenen liggen langs een wandelpad en wel zo dat ze 's ochtend een tijd in de zon liggen. Door de vondsten in november en februari is zeker geworden dat de mieren zich tijdens de winter niet hadden teruggetrokken in een hoofdnest in het hout. Voor zover wij kunnen achterhalen is dit de eerste gedocumenteerde vondst van een permanent grondnest van de boommier (zie ook Skinner & Allen 1996, Schoeters & Vankerhoven 2001, Seifert 2007). Ook in huis kunnen afwijkende nesten aangelegd worden. In een plantenpot met een kokospalm in het huis van Berend Aukema aan de rand van een bos in Wageningen bevond zich ook twee jaar een nest van *Lasius brunneus*. De plantenpot werd 's zomers buitengezet en 's winters binnengehaald, waarbij het nest levensvatbaar bleef en de mieren de hele winter flink actief waren in het huis. Ook in dit geval was er dus geen sprake van een modernest in hout.

De houtmier is blijkbaar opportunistischer in nestkeuze dan we dachten. We zullen nog beter moeten observeren om te weten te komen hoe algemeen dergelijke grondnesten zijn. De Botanische Tuin De Dreijen blijkt nog maar eens een interessant mierenveldstudiegebied. Eerder werden al van vrijwel exact dezelfde locatie de opvallende 'urbane' nesten van de gewone staafmier *Ponera coarctata* en de eerste vondst van de mierenpissebed *Platyarthrus hoffmannseggii* in nesten van de oprolmier *Myrmecina graminicola* gepubliceerd (Noordijk et al. 2008, Noordijk & Berg 2009).

Verwijzingen

- Boer, P.** 2010. Mieren van de Benelux. Stichting Jeugdbondsuitgeverij, 's Graveland.
- Brink, T.** 2011. De verspreiding van de boommier (*Lasius brunneus*). Dierplagen Informatie 1-2011: 10-13.
- Caspar, C.** 1965. Notes sur l'écologie et l'éthologie des espèces du genre *Lasius* (Hymenoptera Formicidae). Insectes Sociaux 12: 219-229.
- Collingwood, C.A.** 1979. The Formicidae (Hymenoptera) of Fennoscandia and Denmark. Fauna Entomologica Scandinavica 8. Scandinavian Science Press. Klampenborg.
- Dekoninck, W., F. Vankerhoven & J.-P. Maelfait** 2003. Verspreidingsatlas en voorlopige Rode Lijst van de mieren van Vlaanderen. Instituut voor Natuurbehoud, Brussel.
- Noordijk, J. & M.P. Berg** 2009. Een vondst van de mierenpissebed *Platyarthrus hoffmannseggii* bij de oprolmier *Myrmecina graminicola*. Forum Formicidarum 8 (3): 2-5.
- Noordijk, J., P. Boer, H. Wijnhoven, J. Smits & I. Raemakers** 2008. De staafmier *Ponera coarctata* in Nederland. Entomologische Berichten 68: 78-82.
- Peeters, T.M.J., C. van Achterberg, W.R.B. Heitmans, W.F. Klein, V. Lefeber, A.J. van Loon, A.A. Mabelis, H. Nieuwenhuijsen, M. Reemer, J. de Rond, J. Smit & H.H.W. Velthuis** 2004. De wespen en mieren van Nederland (Hymenoptera: Aculeata). Nederlandse Fauna 6. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & EIS - Nederland, Leiden.
- Schoeters, E. & F. Vankerhoven** 2001. Onze mieren. Educatie Limburgs Landschap vzw, Heusden-Zolder.
- Seifert, B.** 2007. Die Ameisen Mittel- und Nordeuropas. Lutra Verlags- und Vertriebsgesellschaft, Tauer.
- Skinner G.J. & G.W. Allen** 1996. Ants. Naturalists' Handbooks 24. The Richmond Publishing Co Ltd, Slough.

Jinze Noordijk, EIS-Nederland, Postbus 9517, 2300 RA Leiden,

jinze.noordijk@ncbnaturalis.nl

Peter Boer, Gemene Bos 12, 1861 HG Bergen, p.boer@quicknet.nl